

Sosiaalityön jalkautuminen kolmannen sektorin päihde- ja mielenterveysyhdistyksen Tuikku ry:n päiväkeskus Sinisen tupaan Hankasalmella

- Hankasalmen mielenterveysyhdistys Tuikku ry on perustettu vuonna 1996, yhdistys ylläpitää päihde- ja mielenterveyskuntoutujien päiväkeskus Sinistä Tupaa Hankasalmen aseman taajamassa. Päiväkeskuksessa on kaksi vakituista työntekijää.
- Toiminta rahoitetaan RAY:n ja Hankasalmen kunnan avustuksilla.
- Päiväkeskuksen toiminnan tarkoituksena on tarjota matalankynnyksen kohtaamispaikkaa päihde- ja mielenterveyskuntoutujille, johon jokainen voi tulla ilman ehtoja saadakseen tukea arjessa selviytymiseensä.
- Sinisen tuvan peruspalveluja ovat ruokailun järjestäminen (aamupala, lounas, päiväkahvi ja ruokakassit kotiin), suihku- ja pyykinpesumahdollisuuden tarjoaminen.
- Muina palveluina erilaiset ryhmät osittain yhteistyössä kansalaisopiston kanssa järjestettynä (kädentaidot, musiikki, keskustelu ja liikunta) sekä virkistysretket.

Mitä jalkautuminen on käytännössä?

- Toiminta alkanut virallisesti tammikuussa 2006, jolloin sosiaalityöntekijä teki ensimmäisen aikavarauskäynnin päiväkeskuksessa.
- Käynnit kuukausittain, asiakkaat varaavat tapaamisajat päiväkeskuksen työntekijän Eeva Siikin kautta. Lisäksi tarvittaessa yhteisiä asiakaspalavereita yms. yhteistyötä.
- Päiväkeskuksessa käy/on käynyt pitämässä vastaanottoa myös terveydenhoitaja, päihdehoitaja, psykiatrinen hoitaja ja palveluohjaaja sekä seurakunnan diakoni.
- Sosiaalityöntekijän asiakastapaamiset ovat kokonaisvaltaista asiakkaan kohtaamista, käynneillä hoidetaan mm. toimeentulotuki-, lastenvalvoja-, päihde- ja asuntoasioita sekä annetaan yleistä ohjausta ja neuvontaa. Pääsääntöisesti tapaamiset ovat yksilötapaamisia, välillä tavataan asiakkaita yhdessä päiväkeskuksen ohjaajan Eeva Siikin kanssa. Eevan kanssa arvioitu yhdessä asiakkaiden palvelutarpeita ja oltu mukana asiakkaiden verkostopalavereissa (esim. päihdeasioissa).

Idean synty ja tausta-ajatus

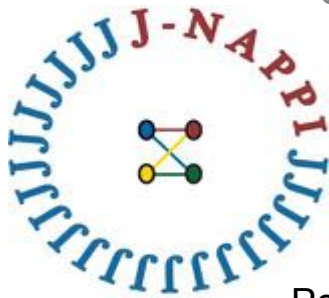
- Idea lähti yksittäisestä työntekijästä, työnantaja mahdollisti toiminnan ja Tuikku ry antoi tilat käyttöönsä.
- Taustalla ajatus siitä, että asiakkaat kohdataan heidän omassa toimintaympäristössään, jolloin syntyy helpommin luottamuksellinen asiakassuhde. Lisäksi kynnyks avun hakemiseen mataloituu, kun työntekijät tulevat asiakkaille tutuiksi.
- Päiväkeskuksen asiakkailla paljon selvittämättömiä asioita, jotka jäävät helposti hoitamatta, jos asioiden hoito on liian byrokraattista (ajan varaaminen sosiaalitoimeen, rahan varaaminen bussimatkaan ja varmistaminen, millä bussilla pitäisi liikkua).
- Työntekijän on helpompi tulla päiväkeskukseen ja tavata siellä useampi asiakas kerralla, kuin asiakkaiden tulla sosiaalitoimistoon. Maaseudulla välimatkat ovat pitkiä ja julkista liikennettä vähemmän kuin kaupungissa.
- Lisäksi tämä toi työrauhaa sosiaalitoimeen, kun ilman ajanvarausta olevat asiakkaat vähenivät selvästi pyörimästä sosiaalitoimiston käytävällä.

Asiakkaiden palaute

- Päiväkeskuksen asiakkaiden palaute on ollut myönteistä, he kokevat tulevansa kuulluksi ja kohdatuksi. Lisäksi he kokevat hyvänä, että voivat hoitaa virasto-asioita samalla kun käyvät päiväkeskuksessa.
- Asiakkaat odottavat Sannaa, ei sosiaalityöntekijää (sossua) eli kokevat työntekijän ihmisenä enemmän kuin viranomaisena.

J-Nappi asiakkaan asialla

Käytäntöjä päihde- ja mielenterveystyöstä
aikuissosiaalityössä

Anna-Kristiina Malinen
sosiaaliohjaaja
27.10.2015

Peurunka3 seminaari, SOTE2020

JYVÄSKYLÄ

J-Napin asiakkaat

- Noin 250 18-29-vuotiaista jyväskyläläisnuorta.
- Nuorilla eri tyyppisiä päällekkäisiä ongelmia, esimerkiksi päihde-, mielenterveys-, talous-, ihmissuhde-, terveys-, asumis- ja neurologiset ongelmat.
- Usein ”kaksoisdiagnoosilaiset” sekä muut väliinputoajat.
- Sitoutuminen avun vastaanottamiseen sekä omien asioiden hoitamiseen heikkoa.
- Resurssien vähyyden vuoksi ohjautuminen asiakkaaksi rajoitettua varsinkin sosiaalityöhön.
  - 3 sossua, 1 sosiaaliohjaaja ja 1 psyk.päihdesairaanhoidaja

Päihde- ja mielenterveystyön osuus

Nuorilla on kahtiajakautunut suhde päihteisiin niin asenteiltaan kuin käytöltään. Heillä, jotka käyttävät tai sairastavat, on suuri tarve hoidolliselle avulle, mutta heikot mahdollisuudet saada sitä (itsenäisesti).

J-napin sos.tt.:n / sos.ohj:n asiakkaista

- 65 % / 46 % asiakkaista päihde-, mielenterveys- tai kumpikin ongelma
- 40 % / 8 % asiakkaista ”kaksoisdiagnoosilaisia”
- 23 % / - IV-käyttäjiä

(asiakkaiden kertoman mukaan, n=153/48, vuosi 2014/2015)

- J-Napin tarkoitus ei ole korvata muita päihde- ja mt. palveluita
- J-Nappi ei ole hoidollinen yksikkö

Päihde- ja mielenterveystyö J-Napin aikuissosiaalityössä

Tulokset

- Asiakastyytyväisyyttä tutkittu tähän asti kaksi kertaa vuodessa, jatkossa kerran vuodessa.
- Asiakkaiden antama kouluarvosana kevät 2015 9.
- Avoimen palautteen yhteenveto kevät 2015:
  - J- Nappi osaa auttaa nuoria oikealla tavalla, nuorten tarpeet osataan huomioida, asiakkaaseen paneudutaan ja nuoret kokevat saavansa oikeanlaista, selkeää, ammattimaista ja monipuolista tietoa sekä apua.
  - Henkilökunta on mukavaa, avuliasta ja ystävällistä ja nuoret kokevat heidät helposti lähestyttäviksi ja heihin on helppo saada yhteyttä
  - Nuoret kokevat hyväksi, että palvelut / tarpeet ovat saatavilla samasta paikasta
  - J-Nappi ei ole ”virastobyrokraattinen”, siellä on hyvä ilmapiiri
  - Henkilökunta osaa käsitellä nuoria, J-Napissa välitetään, ollaan aidosti kiinnostuneita nuorten asioista, palvelu on hyvää ja ystävällistä

Toivelista

- Helpompi ja järjestäytyneempi lääkärikonsultaatio mahdollisuus.
- Muitakin palveluita ja hoitopaikkoja ”kaksoisdiagnoosilaisille”.
- Realistisempaa ja armollisempaa suhtautumista päihteidenkäyttöön ja –käyttäjiin yhteistyökumppaneilta.
- Armollisempaa ilmapiiriä julkiseen keskusteluun vähempiosaisista.
- Vapaaehtoiset ja kolmas sektori mukaan palveluun.
- Lisää päihteettömiä ajanviettomahdollisuuksia 18-29-vuotiaille (joihin ei olisi nolla linja päihteiden osalta).
- Kuntakokeilun kaltaista matalankynnyksen (tuki)työllistämispalveluja.
- Tukiasumista, jossa jatkuvaa tukea virka-aikaan, enemmän.
- Tukea nuortemme vanhemmille (ja vuokranantajille).

Erityispalveluyksikkö (EPY) 014-2690040

Osa-alueet jossa annamme palvelut ovat:

Mielenterveystoimisto, Psykiatrian päiväkeskus, tuettu asumispalveluyksikkö
Päihdekliniikka, Perheneuvola sekä psykiatrinen kotikuntoutus

Erityispalveluyksikkö vastaa Keuruun - Multian alueen asukkaiden psykiatrisesta hoidosta, kuntoutuksesta ja riippuvuusongelmien avohoidosta sekä perheneuvolatyöstä.

Toimipiste on Keuruun terveysasemalla, Kantolantie 7. sekä sivuvastaanotot Multia, Haapamäki ja Petäjävesi.

Asiakkaaksi hakeutuminen ei edellytä omaa ongelmaa, vaan myös läheisen ongelman vuoksi voi ottaa yhteyttä

Mielenterveystoimisto

Mielenterveyteen liittyvissä asioissa tulee ottaa ensisijaisesti yhteyttä oman alueen terveyskeskuslääkäriin, joka tarvittaessa ohjaa jatkohoitoon.

Toimintamuodot:

- psykologiset ja psykiatriset sekä sosiaaliset tutkimukset
- yksilö-, perhe-, taideterapia ja ryhmäterapia
- lääke- ym. hoito
- kotikäynnit, kotikuntoutus, ohjaus, neuvonta
- toiminnallinen terapia

Mielenterveystoimistoon kuuluvat myös **psykiatrian päiväkeskus** ja **tuettu asumispalveluyksikkö**

Päihdekliniikka

Toimintamuodot

- ongelmien kartoitus
- kuntoutuksen suunnittelut
- neuvonta päihde- ym. riippuvuuksissa sekä suunnitelmallinen hoito
- päihdekierteen avokatkaisuhoito eri menetelmin
- päihderiippuvaisten perheiden ja läheisten tukeminen

Perheneuvola

Perheneuvola tukee perheitä lapsen kasvussa ja perhe-elämän muutosvaiheissa.

- olet huolissasi lapsen tai nuoren käyttäytymisestä tai kehityksestä
- haluat keskustella vanhemmuudesta ja lapsen kasvatuksesta
- lapsellasi on pulmia päivähoidossa, koulussa tai kavereiden kanssa
- kotona on jatkuvia ristiriitoja
- perheessä on kohdattu menetyksiä tai muita vaikeita elämäntilanteita
- parisuhteessa on ongelmia

Toimintamuodot:

- neuvonta ja ohjaus
- tutkimukset, voimavarojen kartoitus
- yksilö-, pari- ja perheterapia
- verkostotyö
- tarvittaessa lasten- ja nuorisopsykiatrian konsultaatiopalvelut

Keuruun Erityispalveluyksikön toiminta-ajatuksena on ”yhden luukun periaate” ja ne toteutetaan ammattitaidolla ja yhdessä asiakkaalle laaditun hoitosuunnitelman mukaan.. EPY:n team koostuu 13:ta eri alan toimijasta.

KOKEMUKSIA PALVELUJÄRJESTELMÄN UUDISTAMISESTA; MITÄ, KENELLE JA MITEN?

Peurunka
26.10.2015

Timo Salmisaari

Aikuisten psykososiaalisten palvelujen johtaja
(Mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä aikuissosiaalityö)

ESITYKSEN TEEMOISTA

Kokemuksia palvelujärjestelmän uudistamisesta; Mitä, kenelle ja miten?

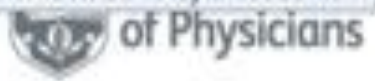
- **Mitä** – Integraation keskeisyys, prosessien kattavuus, palvelujärjestelmän toimivuus ja palveluvalikko.
- **Kenelle** – Asiakaslähtöisyys ajurina, millä perusteella joku ei saisi palveluja?
- **Miten** – Johtaminen ja organisaatiokulttuuri

KYSYMYŚ:

***Milloin ja millä perusteilla voi
tehdä muuta kuin
parasta ja tuottavinta?***

nimim. veronmaksaja

Join the RCP today

Patients still face fragmented care

A new report from the RCP starkly underlines the fragmented and complex picture of services many patients still face when being treated by the NHS.

Find out more | Download the reports

Press releases

Clinical work

Events

Venue hire - museum

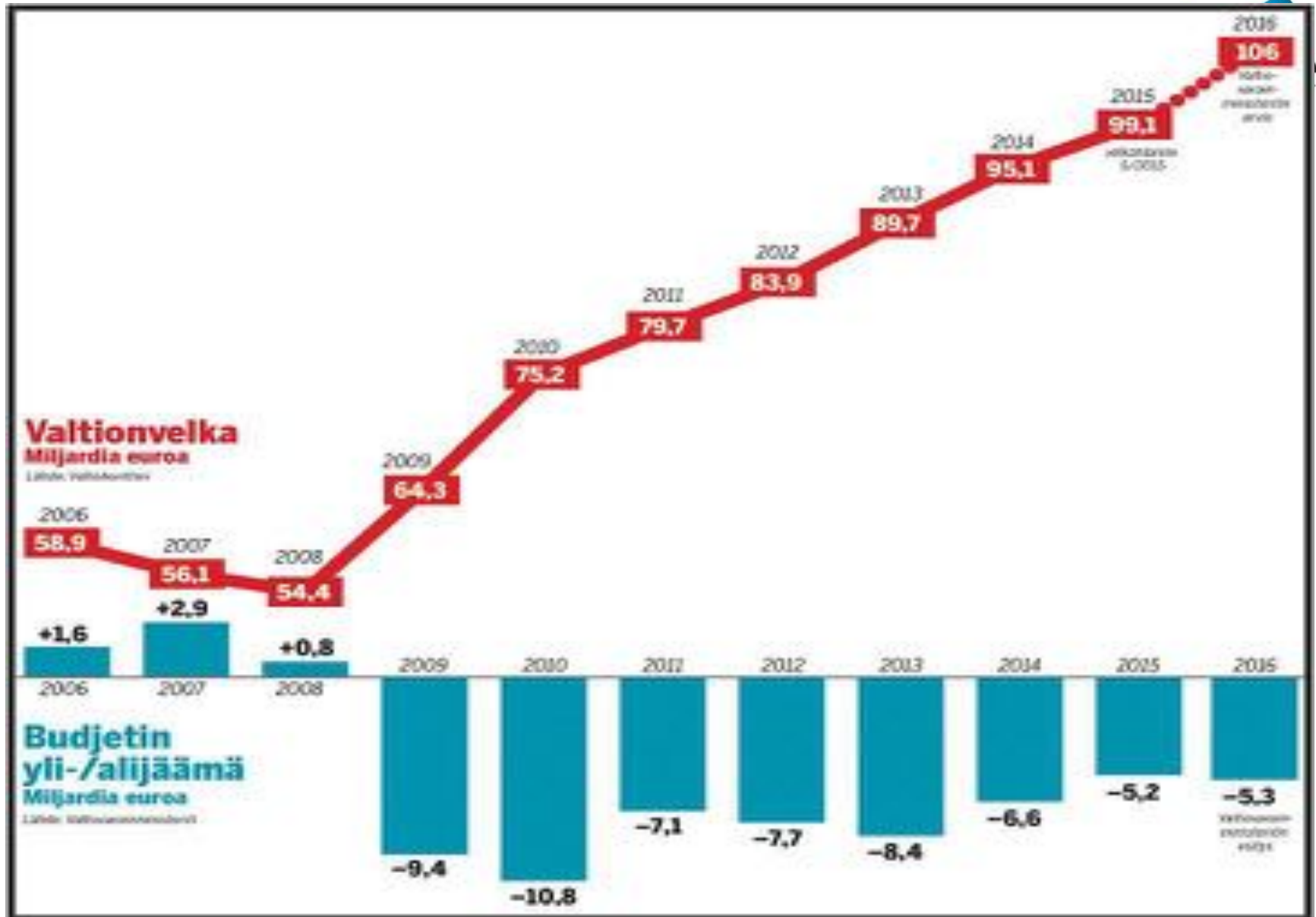
> Patients still face fragmented care when trying to negotiate NHS services

[Adult care toolkit](#)

> Transition - developmentally appropriate care for young people

Visit or hire our award winning grade 1 listed London headquarters.

VALTION VELAN KEHITYKSESTÄ (IS 16.8.2015)

SINUN VELKASI (IS 16.8.2015)

SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON PERUSTEHTÄVÄ?

Kuka ja mitä sote-ammattilainen on?

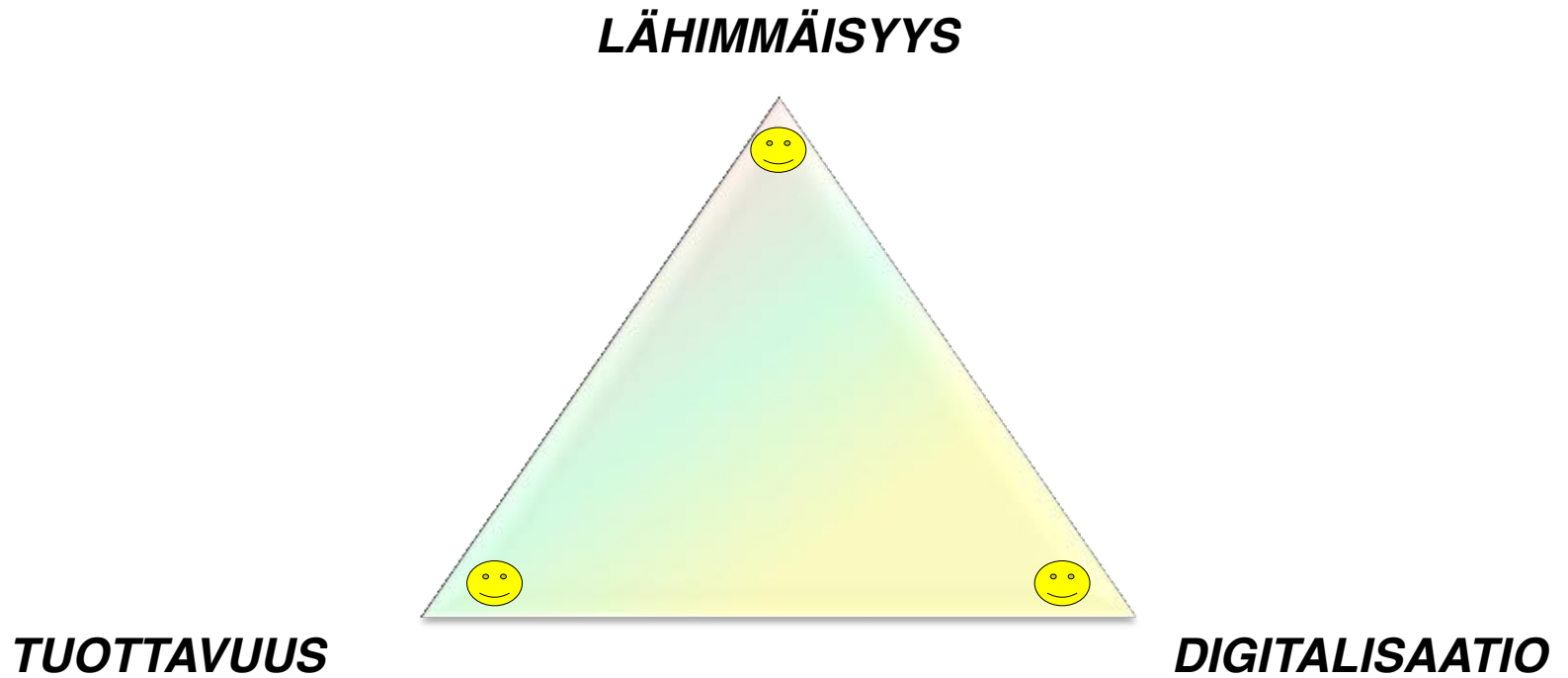
Palveluja mittatilauksena tuottava käsityöläisten organisaatio?

Vakuutusjärjestelmä, joka turvaa elämän jatkuvuutta?

Onko perustehtävä tämän päivän työssä, ihmisten omissa kokemuksissa, isossa kuvassa vai tulevaisuuden palvelutarpeessa vai ehkä kaikissa näissä?

MODERNI PYHÄ KOLMINAISUUS

ASIAKASSEGMENTIT VS. HALLINTORAJAT

Hieman faktoja:

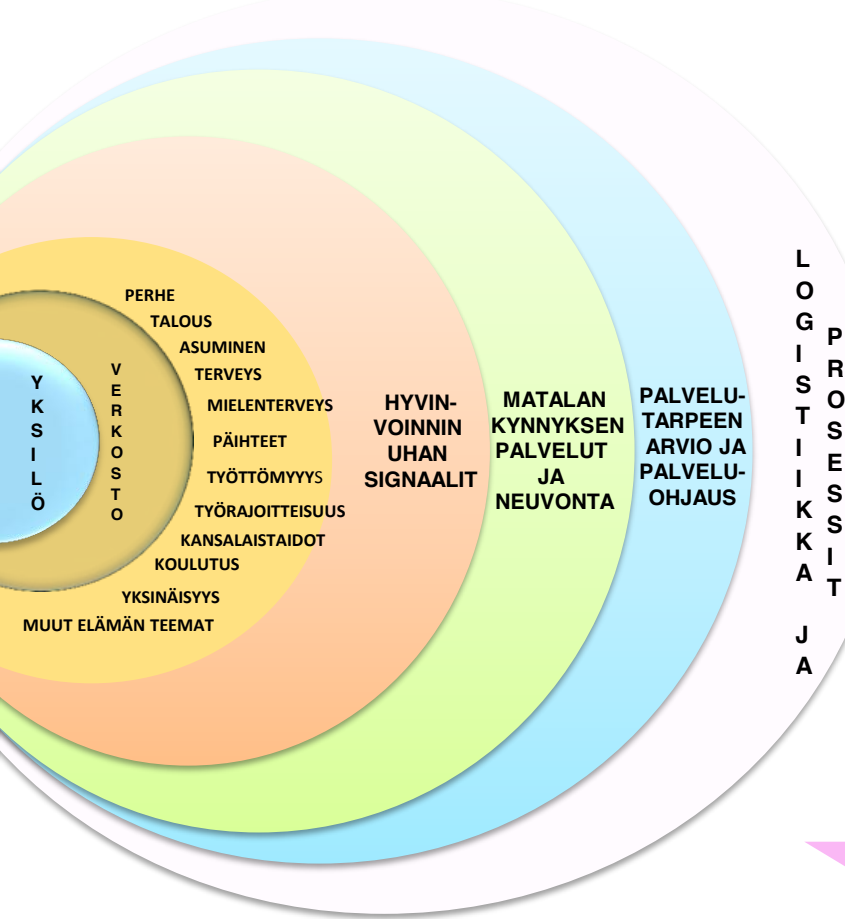
- Melkein kaikilla ihmisillä on jossain vaiheessa elämäänsä jonkinasteinen mielenterveyden häiriö ja
- Suurella osalla mielenterveysongelmaisista on myös päihdeongelma ja
- Apua hakevista päihdeongelmaisista lähes kaikilla on myös mielenterveysongelma.
- Toisaalta pitkäaikaistyöttömyys altistaa mielenterveysongelmille ja näin myös päihdeongelmille.
- Me myös tiedämme, että molemmat näistä ongelmista altistavat pitkäaikaistyöttömyydelle.
- Vaikeista mielenterveysongelmista kärsivät kuolevat 10 vuotta nuorempina kuin ei-mielenterveysongelmaiset ja kuolinsyyt ovat somaattisia.
- Monen somaattisen sairauden oireena esiintyy masennusta ja pitkäaikaisesti masentuneilla esiintyy huomattavasti tavallista enemmän somaattisia sairauksia.
- Pitkäaikaistyöttömillä on muuta väestöä enemmän somaattisia sairauksia...
- Tällaisia eri asiakassegmenttien välistä peilaavaa vertausta voisi jatkaa monen muunkin muuttujan ympärillä...

MITEN TÄSTÄ KAIKESTA TEHDÄÄN TOIMIVA ORGANISAATIO?

ISO KUVA

PSYKOSOSIAALISTEN TEEMOJEN TOIMINNANOHAUSJÄRJESTELMÄ

YHTEISKUNNALLISEN OSALLISUUDEN PALVELUT

AIKUISSOSIAALITYÖ:

Aikuisten keskus
(*aikuissosiaalityö, etuuskäsittely, talous- ja velkaneuvonta, maahanmuuttajien palvelut, mielenterveys- ja päihdepalvelujen liikkuva työ sekä työelämäosallisuuden palvelut*)
Maakunnalliset toimipisteet
Hyvinvointiasemat

AIKUISSOSIAALITYÖN PROSESSIORGANISAATIO:

Matalan kynnyksen palvelut
Määräaikaiset ja suunnitelmalliset palvelut
Kannattelun ja ylläpidon palvelut
Erityispalvelut

MIELENTERVEYS- JA PÄIHDEPALVELUT:

Mielenterveyspäivystys ja arviointipkl
Mielenterveys- ja päihdeyksiköt
Psykiatriset osastot (vastaanotto- ja jatkohoito)
Päihdekuntoutusyksikkö
Päihdekliniikka
Neupis

PSYKOSOSIAALINEN KUNTOUTUS:

Toimintakeskus Veturi
Resiina
Parkki
Katajapuu
Raitapuu
Päihdetukiasunnot
LIITO (liikkuvan työn yksikkö)
TEOT
Nuorten paja
Maakunnalliset kuntouttavat päiväyksiköt
Mie-Sas ja Apsy-Sas

RAJAPINTAFUNKTIOT:

PERHETIIMI
PSYKOTERAPIATIIMI
PSYKOGERIATRINEN KOORDINAATTORI
MAAHANMUUTTOKOORDINAATTORI
VANKEINHOIDON JA VAIKEAHOITOISTEN K. TYÖLLISYYSKOORDINAATTORIT
TÄYDENTÄVÄN TYÖN K. EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN K. SYRJÄYTYMISEN EHKÄISYN K. KUNTOUTUSKOORDINAATTORIT
LOGISTIIKKAKOORDINAATTORI

**INTEGRATIIVINEN TOIMINTA
VERKOSTOITUVUUS TOIMINTA
MONIALAINEN TOIMINTA**

”Toisetkin mielessä”
”Yhdessä rinnakkain eteenpäin”
”Yhteen kokoontuen eteenpäin”

YHTEISKUNNALLISEN OSALLISUUDEN ORGANISAATIO

Palvelukokonaisuudet:

- Aikuissosiaalityön prosessiorganisaatio
- Mielenterveys- ja päihdepalvelut (ml. Psykososiaalinen tuki)
- Psykososiaalinen kuntoutus
- Muun kuin välittömästi työelämään tähtäävän kuntouttavan työtoiminnan palvelukokonaisuus
- Vaativien palvelujen prosessiorganisaatio em. sisällä

Tuotanto-organisaatiot:

- Hyvinvointiasemien palvelutuotanto (Matalan kynnyksen jatko-prosessit)
- Somaattisen erikoissairaanhoidon psykososiaalinen tuki (Professioiden ja somatiikan prosessien tuki ja täydentäminen)
- Vaativien palvelujen organisaation tuki yksiköille
- Työelämään tähtäävän työllistämisen tuki (mm. silpputyö, täydentävä työ, arjen avustajat ym.)
  - a) Täydentävän työn työpaikkojen luominen, hallinnointi ja oma tuotanto, MYÖS työelämään suuntautuvien osalta (TYPin hallinnoimana)
  - b) Räätelöidyt yksilölliset ratkaisut mahdollistava Tilaaja – Tuottaja –malli ts. työn ja tekijän yhteensaattaminen

HYVINVOINNIN UHAN SIGNAALIT JA UUSI TYÖN FORMAATTI

”Signaaleista toimintaan”

- **Mihin reagoidaan?**

- Sovitut ja tarkoituksenmukaiset signaalit (esim. toimeentulotuen tarve)
- Tunnistus- ja aktivoitumisjärjestelmät

- **Miten?**

- Menettelytavat ja toimintamallit
- Avain- ja vastuuhenkilöt
- Palvelupuhelimet
- Asiakkaan aktivoiminen ja motivoiminen

- **Kuka?**

- Viestin vastaanotto, yhteys- ja vastuuhenkilöt

- **Implementointi ja prosessit;**

- Mikä johtaa mihin,
- Miten seurataan,
- Miten mitataan?
- Toimeenpanon haaste

...JOITAKIN TULOKSIA...

- ✓ Jonot ovat poistuneet, vaikka kuka vain voi tulla milloin vain...
- ✓ Henkilöstöpulaa ei ole enää
- ✓ Asiakastyytyväisyysmittauksissa olemme saaneet Eksoten parhaat tulokset
- ✓ Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden palveluasuminen on vähentynyt 30% (valtakunnallisesti 45 %)
  - ✓ Ps os:jen paikkaluku on vähentynyt 60 %
  - ✓ Vastentahtoiset toimenpiteet ovat vähentyneet yli 90 % !!!!
- ✓ Nettotoimintamenojen kehitys valtakunnan tasolle siirrettynä tarkoittaisi 5,5 mrd säästöjä (2014 lopussa)
  - ✓ V. 2014 tulos toteutui +1,2 milj. € budjettia pienempänä (toteuma 36,6 milj. €), vaikka tuotot laskivat 0,5 mrd euroa laitoshoidon vähenemisen takia
  - ✓ Tämän vuoden ennuste 9 kk perusteella on 1,1 milj euroa budjetoitua parempi tulos eli olemme toistamassa tämän neljättä vuotta peräkkäin.
- ✓ Nettotoimintamenojemme toteuma on saavuttamassa vuoden 2010 tason, vanhan rakenteen mukaan katsottuna tämä tapahtui jo viime vuonna.

LÄÄKETIEDE VS. LÄHIMMÄISYYS

SOSIAALI-JA TERVEYDENHUOLTO JA IHMINEN, *kontekstien kirjosta*

KOHDE	TAVOITE	VÄLINE	KRIITTISET TEKIJÄT	JOHTAMISEN HAASTE
VERONMAKSAJA	Verojen kohtuullisuus, VEROILLE VASTETTA	Tuottavuuden lisääminen, Kustannuslaskennan hyödyntäminen	Tuottavuus, Kustannustietoisuus, Positiivinen priorisointi	Tuottava ja tehokas toiminta, Samalla rahalla enemmän
KANSALAINEN	Hyvinvointivaltio, PERUSTURVA	Yhteiskunnan rakenteet, Keskushallinto	Hallittavuus, Turvallisuus, Luotettavuus	Ison kuvan ylläpito ja siihen integroituminen
ASIAKAS	PALVELUT/ Palvelujärjestelmä	Saavutettavat ja toimivat palvelut	Saatavuus, Kattavuus, Joustavuus Palvelualttius	Rajapintojen hallinta, Matalan kynnyksen palvelut
POTILAS (Asiakas)	Korkeatasoinen lääketieteellinen HOITO /asioiden hoitaminen, Sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmä	Oikeaan diagnoosiin perustuva tehokas hoito	Vaikuttavuus	Professioiden tukeminen, Prosessien ylläpito
YKSIÖ	YKSILÖLLISYYS, Räätälöinti, Kohtaaminen	Toivomusten ja odotusten kohtaaminen, Henkilökohtaisten kokemusten huomioiminen	Kokemuksellisuus, Subjekttiivisten merkitysten kohtaaminen, Selviytyvyys Tarvitsevuus	Asiakaslähtöisyys, Tervetuloa -ideologia
LAINSÄÄDÄNTÖ	Yhteiskunnan tukirakenne, Lakisääteiset tehtävät, VIRANOMAIS funktio	Viranomaisjärjestelmä, Valvontajärjestelmä	Oikeudenmukaisuus, Uskottavuus, Tasavertaisuus, Tasa-arvoisuus	Toteutuksen päivittyminen, Sisäinen valvonta

ASIAKASLÄHTÖISYYDEN HIERARKIAT

1. Yksilötaso = Miten?

- Palvelujen räätälöinti, ”Just for me”
- **Kohtaaminen**

2. Palvelujen taso = Mitä?

- Matala kynnys
- Sopiva ja toimiva palveluvalikko - **Ketteryys**
- Tarkoituksena on, että palvelujen sisältö ei jäisi kiinni niiden saatavuudesta.
- Toisaalta voi olla palveluja, joita ei oikeastaan tarvittaisi ja niihin kuluvat resurssit olisi tarkoituksenmukaisempaa käyttää muualla.

3. Väestötaso = Säännöt ja rakenne

- Oikeudenmukaisuus ja tasavertaisuus
- Kaikille samanlaiset palvelut -> **Mahdollistaminen**
- Kaikki saavat samanlaiset mahdollisuudet, mutta palvelujen tulee olla tarkoituksenmukaisia eli niitä kohdennetaan (positiivinen priorisointi)
  - a) tarpeen ja
  - b) vasteen mukaan

4. Tuottavuuden taso

- Hyvinvointivaltion olemassaolon peruskysymys ja ajankohtainen kansallinen haaste – **Vastuullisuus**
- Mihin on varaa?
- Suoritteiden seuraaminen, vaikuttavuuden monitorointi ja tulosten mittaaminen ovat asiakaslähtöisyyden edellytyksiä
- Jos rahat loppuvan, palvelut tuotetaan sattumanvaraisesti ja niihin pääsy on mielivaltaista

AIKUISTEN PSYKOSOSIAALISTEN PALVELUJEN
PALVELUJÄRJESTELMÄN
TULEE PALVELLA JOKAISTA

KÄYTTÄJÄT EIVÄT OLE MIKÄÄN ERILLINEN IHMISRYHMÄ

-

***SE ON MEITÄ KAIKKIA VARTEN,
TERVETULOA!***

... TOISINPÄIN:

Ketkä eivät saa tulla?

Miten, miksi ja millä kriteereillä tämä tehdään?

KAIKEN YDIN ON KOHTAAMINEN

”LÄHIMMÄINEN LÄHIMMÄISELLE”

PÄRJÄÄVYYS – Omassa elämässä elämisen kokemus

Ulottuvuuksia ja käsitteitä

SUBJEKTIIVINEN KOKEMUS
OIREET JA HAITAT
TOIMINTAKYKY
AVUN SAATAVUUS
HOITOOON LIITTYVÄT KOKEMUKSET
TURVALLISUUDEN TUNNE

TERVEYS

**VOIMAVARAT
JA
JAKSAMINEN**

TYTYTYVÄISYYS OMAAN ELÄMÄÄN
PSYKOSOSIAALINEN TURVAVERKKO
MERKITYKSET JA KOKEMUKSET

**VALINNAT JA
RAKENTEET**

PERHETEKIJÄT
AMMATINVALINTA JA TYÖ
ASUINPAIKKA
ASUMISEN TEKIJÄT

PÄRJÄÄVYYS

SUBJEKTIIVINEN
Kokemuksellisuus
OBJEKTIIVINEN
Arvioinnin mittarit?

PERUSTURVA
AGENTTISUUS
IHMISSUHTEIDEN TILA

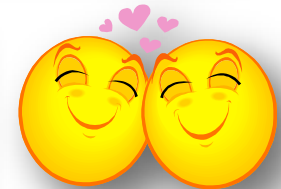
**YHTEYS
HYVÄÄN**

TYÖ

MIELEKKYYS
TYTYTYVÄISYYS
HAASTAVUUS
ARVOSTETTAVUUS
TYÖPAIKAN ILMAPIIRI

ROOLIT

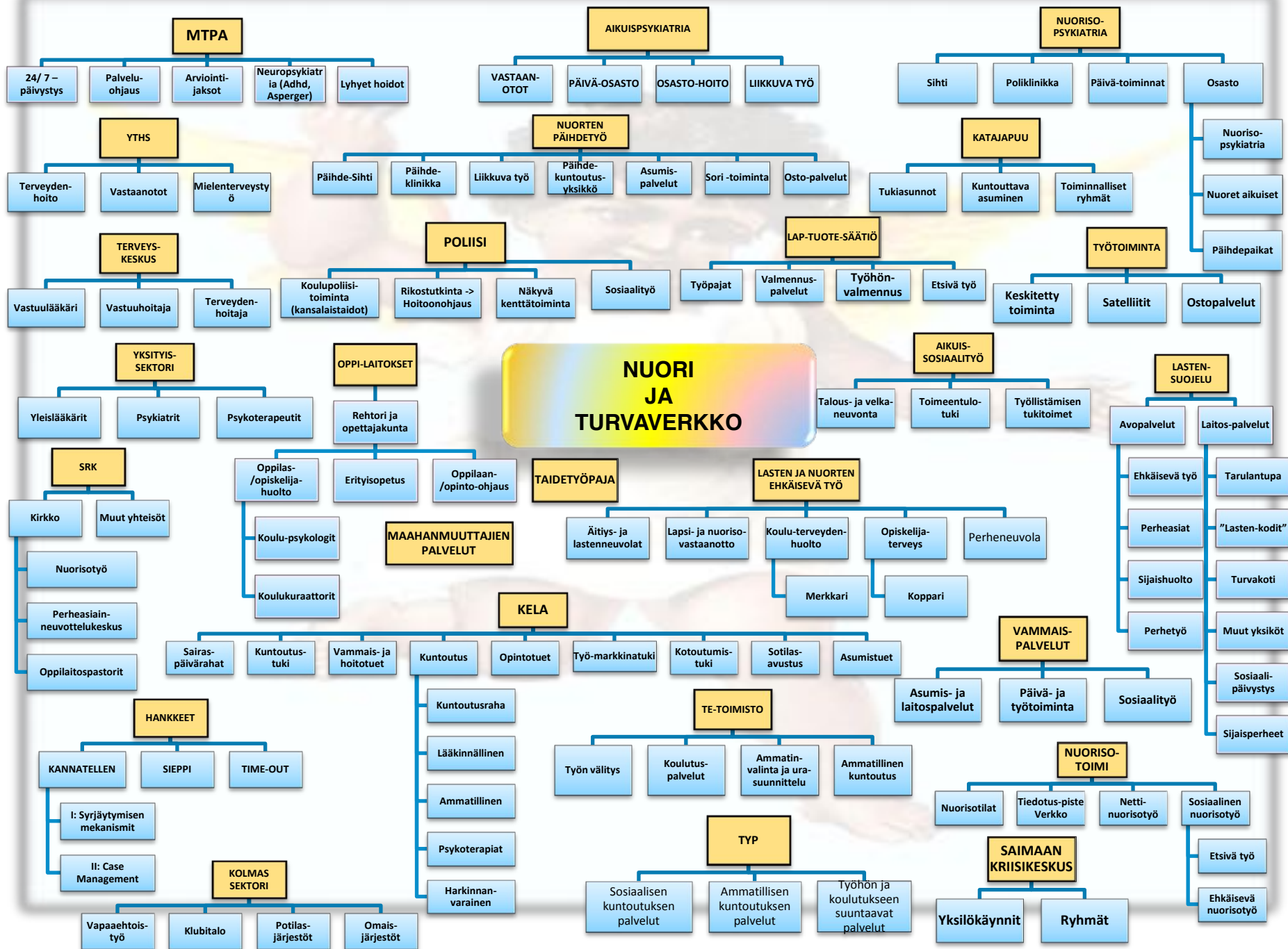
VANHEMMUUS
PUOLISONA OLEMINEN
YSTÄVÄT
TYÖYHTEISÖ
MUUT IHMISSUHTEET
SOSIAALISET TILANTEET

KAIKKI ASIAKKAAT OVAT YHTEISIÄ

OSAOPTIMOINTI

- Oman kehittämistä muiden kustannuksella
- Julkishallinnon perinteinen synti
- Kun jokainen ajattelee vain itseään ja tarpeitaan, vaikka usein taustalla hyvät tarkoitusperät...
- Valtava haaskauksen tuottaja
- Tyypilliset taustat:
  - Ei kuulu meille -> **Kenelle?**
  - Väärässä paikassa -> **Onko edes oikeaa paikkaa?**
  - Väärin toimittu -> **Miten päästään oikeaan?**
  - Muualla on tarjolla parempaa -> **Mitä, missä, miten?**
- Synnyttää kuplia ->
Kuka korjaa jäljet, kun kupla on puhjennut?

Kangastuksille rakentuva todellisuus – Tiedon ja realismin inflaatio

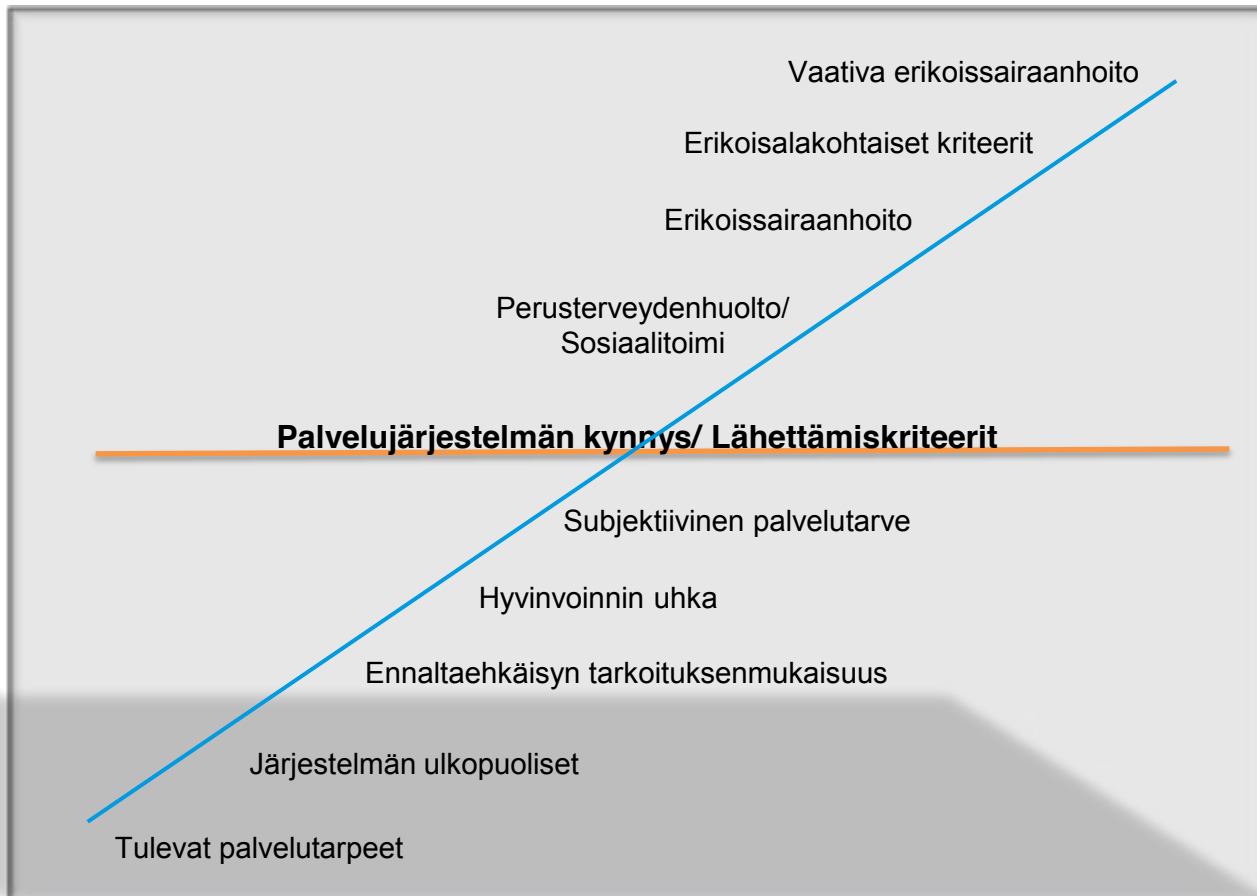
KUKA HOITAA...?

- Sairauksiensa hoitoja laiminlyövät...
- Raittiutta tavoittelemattomat alkoholistit...
- Lääkkeitä syömättömät psykepotilaat...
- Asiansa sotkevat ...
- Rahansa tuhlaavat...
- Huonosti käyttäytyvät...
- Hoitoonsa tyytymättömät...
- Järjestelmän ulkopuoliset...

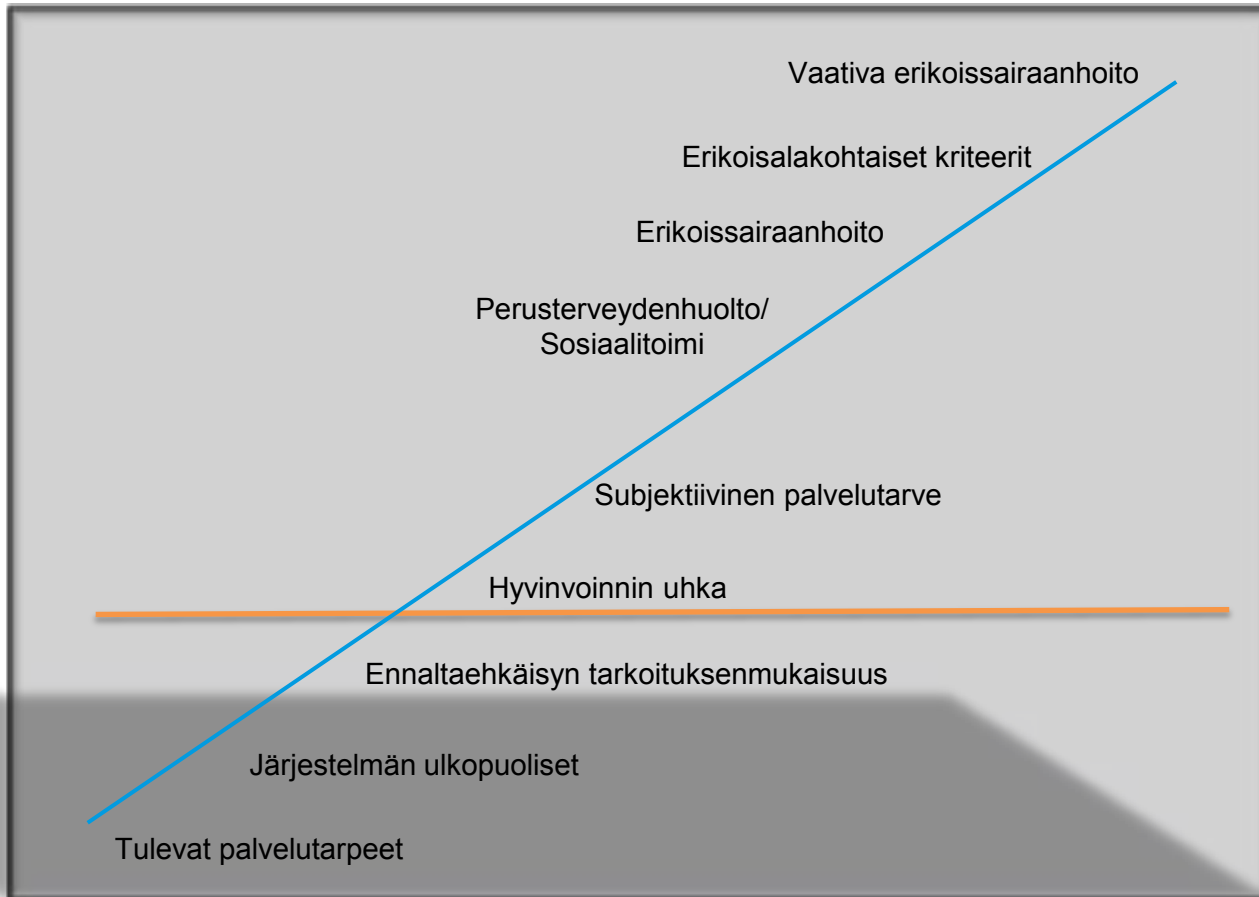

...Mitä on Käypä Hoito-suositusten ulkopuolisten käypä hoito?

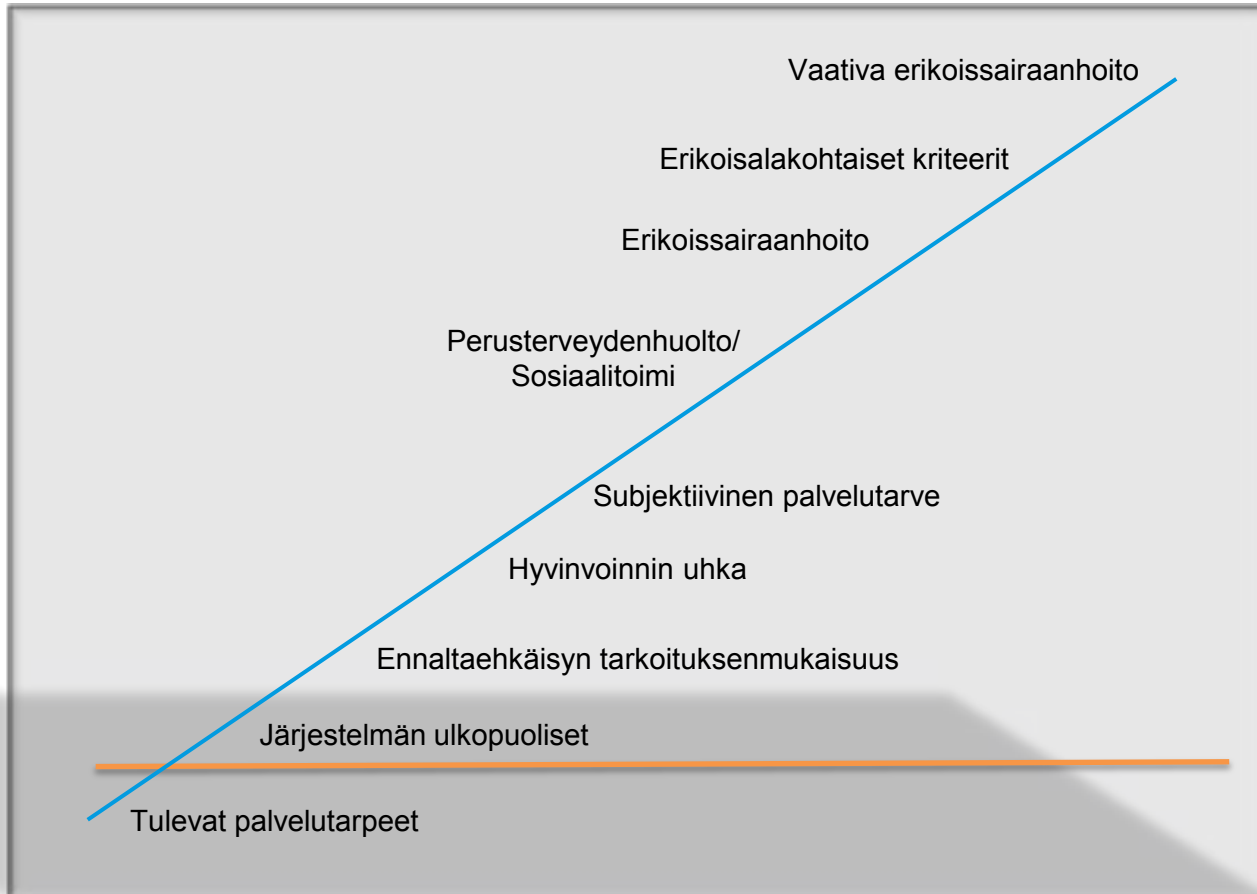
KENEN JÄRJESTELMÄ?

KENEN JÄRJESTELMÄ ?

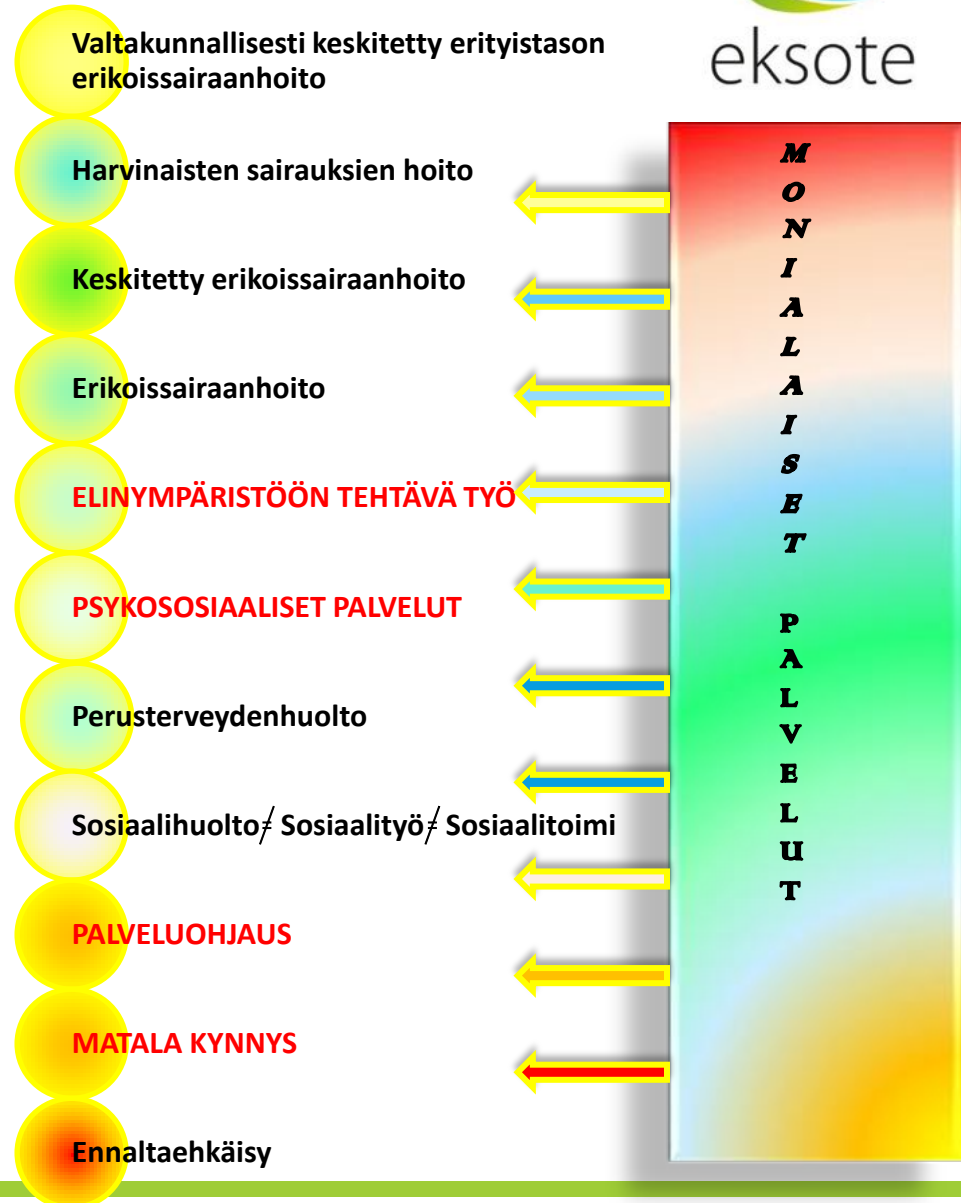

KENEN JÄRJESTELMÄ ?

TUOTTAVUUS JA KOKONAISUUDEN HALLINTA

24/7 -TOIMINNAN SEURAUKSIA

Asiakaslähtöisyys, palkitsevuus

Suunnitelmallisuus, läpinäkyvyys

Kokonaisuuden hallinta, ketteryys, tuottavuus

Suunnitelmallisuus, tarkoituksenmukaisuus

Asiakaslähtöisyys, palkitsevuus

KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ

YKSIÖ

- Toiminnan määrittelijä
- Prosessin omistaja

PERHE/SYSTEEMI

- Vuorovaikutussuhteiden huomioiminen
- Systeemisen hyödyntäminen

ELÄMÄN TEEMAT

- Mitä kuuluu, miten voin auttaa?
- Teemaluettelo mittareineen

HYVINVOINNIN UHAN SIGNAALIT

- Jos elämä olisi parempaa, mikä olisi toisin ja miten?
- Ennaltaehkäisyn fokuksien ohjaaja

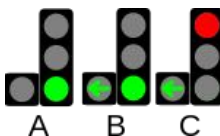
MATALA KYNNYS

- Tervetuloa, kuka vain, milloin vain ja minkä asian kanssa vain
- Hyvinvoinnista kiinnostumisen motivointi

NEUVONTA

- Autonomiaa ja valinnan vapautta tukeva informointi
- Tervetuloa-ideologian jalkautus

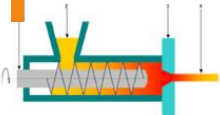
PALVELUOHJAUS

- Kokemuksellisuudelle rakentuva palvelutarpeen kartoitus
- Järjestelmään ohjaus ja kiinnittäminen

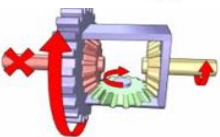
LOGISTIIKKA

- Asiakassegmenttien hallinta ja vastaanotto
- Tehokkuuden ja läpimenoaikojen parantaja

PROSESSIT

- Sovitut, harkitut ja jatkuvasti parannettavat käytännöt
- Toiminnan selkäranka

TOIMINNOT

- Palvelutuotanto
- Ketteryys ja verkostoituminen

ASIAKASLOGISTIIKAN SEGMENTIT

ASIAKASSEGMENTTI	KOHDERYHMÄ	HAASTEET JA LISÄARVO
1. AKUUTIT, KIIREELLISET JA EPÄSELVÄT	Palveluja vailla olevat	Matalan kynnyksen ylläpito, Palvelujen saatavuus
2. TUTKIMUS- JA SELVITYSVAIHEESSA OLEVAT	Selvittelyt kesken, Tietoa käytettävissä, Kertomuksen täydentyminen	Päivystyksellisen tiedon mahdollinen lisäarvo tai täydentävyys
3. SUBAKUUTIT, VAIHTELEVIEN VOINNIN JA TILANTEIDEN ASIAKKAAT	Labiili sairaus , Hallitsemattomat episodiat, tapahtumat, Elämönhallinnan ongelmat	Todellisuuden rakenteiden kuvautuminen, Arjen dynamiikan näyttäytyvyys
4. LAITOSHOIDON JA ASUMISEN PALVELUJEN TARVITSIJAT	Itsenäisen asumisen riittämättömyys	Turva, Kuntoutuksellisen prosessin jatkuvuus, Yhteiskunnallisen osallisuuden ylläpito
5. REMISSIO, TASAPAINON YLLÄPITÄMINEN	Selvittelyjä ja toimenpiteitä tehty, Säätötoimenpiteiden tarve	Psykososiaalisen tuen tarve, Pahenemisen ennaltaehkäisy
6. ULOSKIRJOITETUT	Aiemman tiedon hyödyntäminen, Episodien muotoutuminen prosesseiksi	Relapsi vai uusi tilanne
7. MONIALAISEN AVUN TARVITSIJAT	Yhden erikoisalan palvelut ovat jo lähtökohtaisesti riittämättömät , Asiakassegmentin tunnistaminen ja monialaisten prosessien käynnistäminen	Verkostojen luominen, Dynaamisen konsensuksen muodostaminen, Joukkueena toimiminen
8. JÄRJESTELMÄN ULKOPUOLELLA OLEVAT AVUN TARVITSIJAT	Terveyshaittojen tunnistaminen	Signaalien tavoittaminen ja sisäänheitto, Motivointi
9. ASIAKKAAT, JOILLA HYVINVOINTI ON UHATTUNA JA TARVITAAN ENNALTAEHKÄISYÄ	Tulevat palvelujen käyttäjät, Tulevaisuuden palvelujärjestelmän muotouttajat	Ajan hengen aistiminen ja havainnointi, Skenaariosuunnittelu

”PUUN, KUOREN JA OLOSUHTEIDEN VÄLISSÄ”

Tasapainoilua päihdepalvelujen järjestämisessä

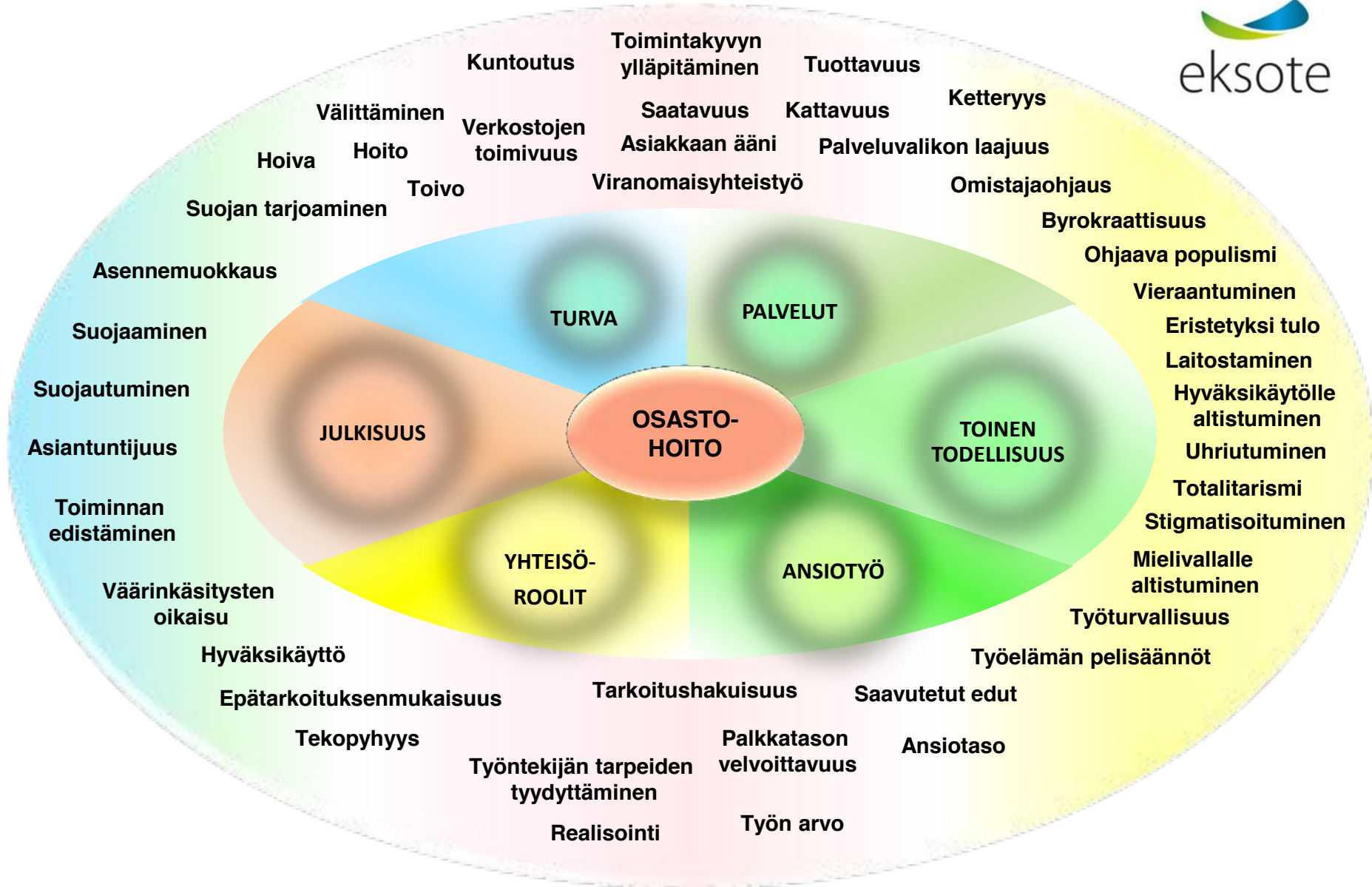

VÄLITTÄMINEN JA HUOLENPITO	TARKOITUKSENMUKAISUUS	KONTROLLI
Turvapaikan ja uuden alun tarjoaminen	Elämään paluuseen auttaminen	Lieveilmiöiden hallinta
Sosiaalityön ja lääketieteen apu	Elämäntapaohjeet, Itsehoidon motivointi	Itselle ja muille vahingollisen toiminnan estäminen, esim. kaupankäynti
Oikeus päihtettömään ympäristöön	Maata jalkojen alle, Majatalotoiminnan välttäminen	Markkinoiden pitäminen etäällä, esim. ei Shooting roomia
Yhteiskuntaan integroiminen	Passiivisuudesta aktiivisuuteen, Kuntouttava työote	Eteenpäin tuuppiminen ja realiteettien kohtaaminen
Perusturvan ylläpitäminen	Omatoimisuuteen kannustaminen	Hyväksikäytön estäminen
Turvaverkon ylläpito	Auttamisen mahdollistaminen/ mahdollistuminen	Toimintaa turvaava positiivinen julkisuuskuva

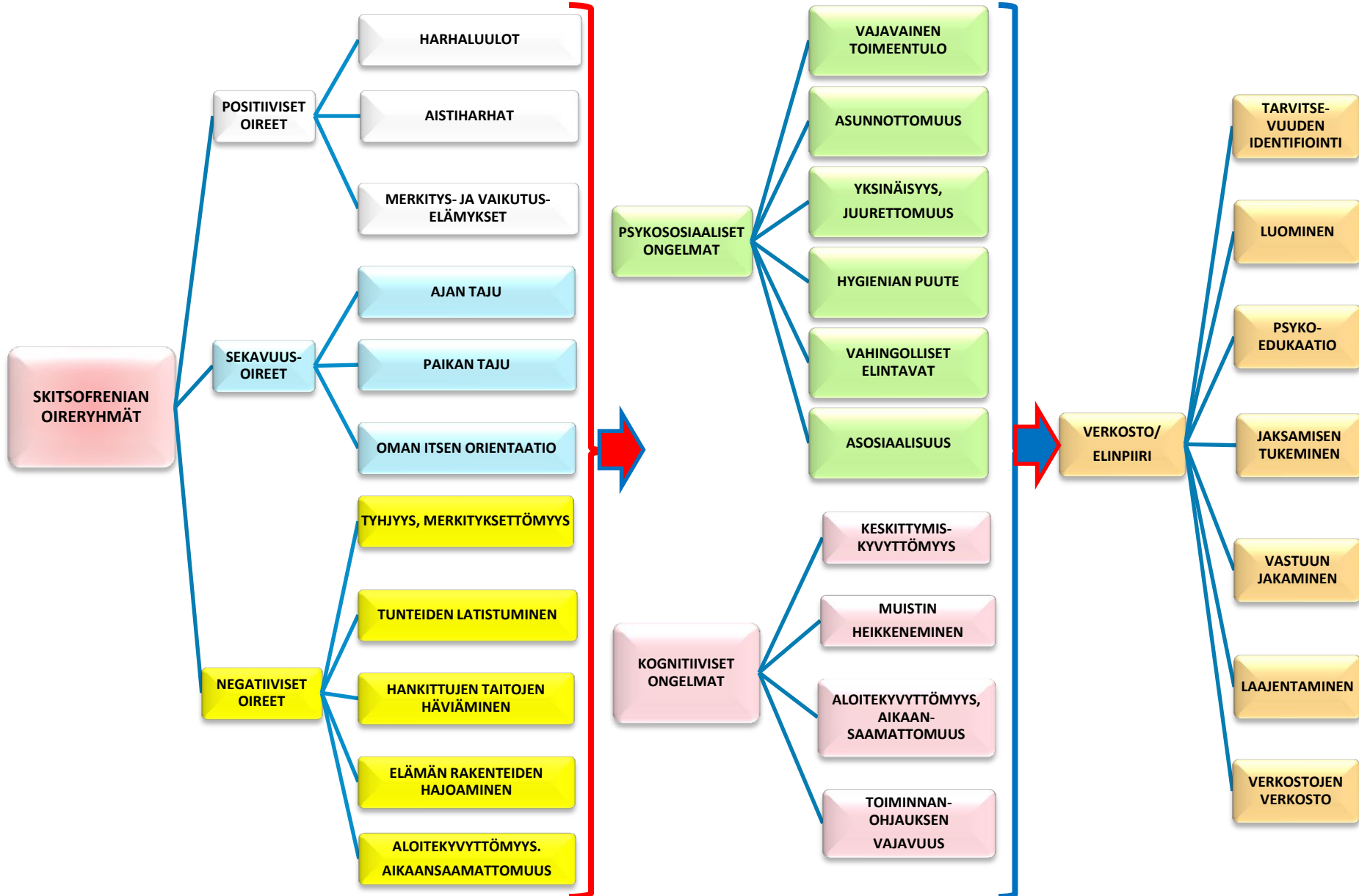

KOMPLEKSISUUS, esimerkkinä osastohoito

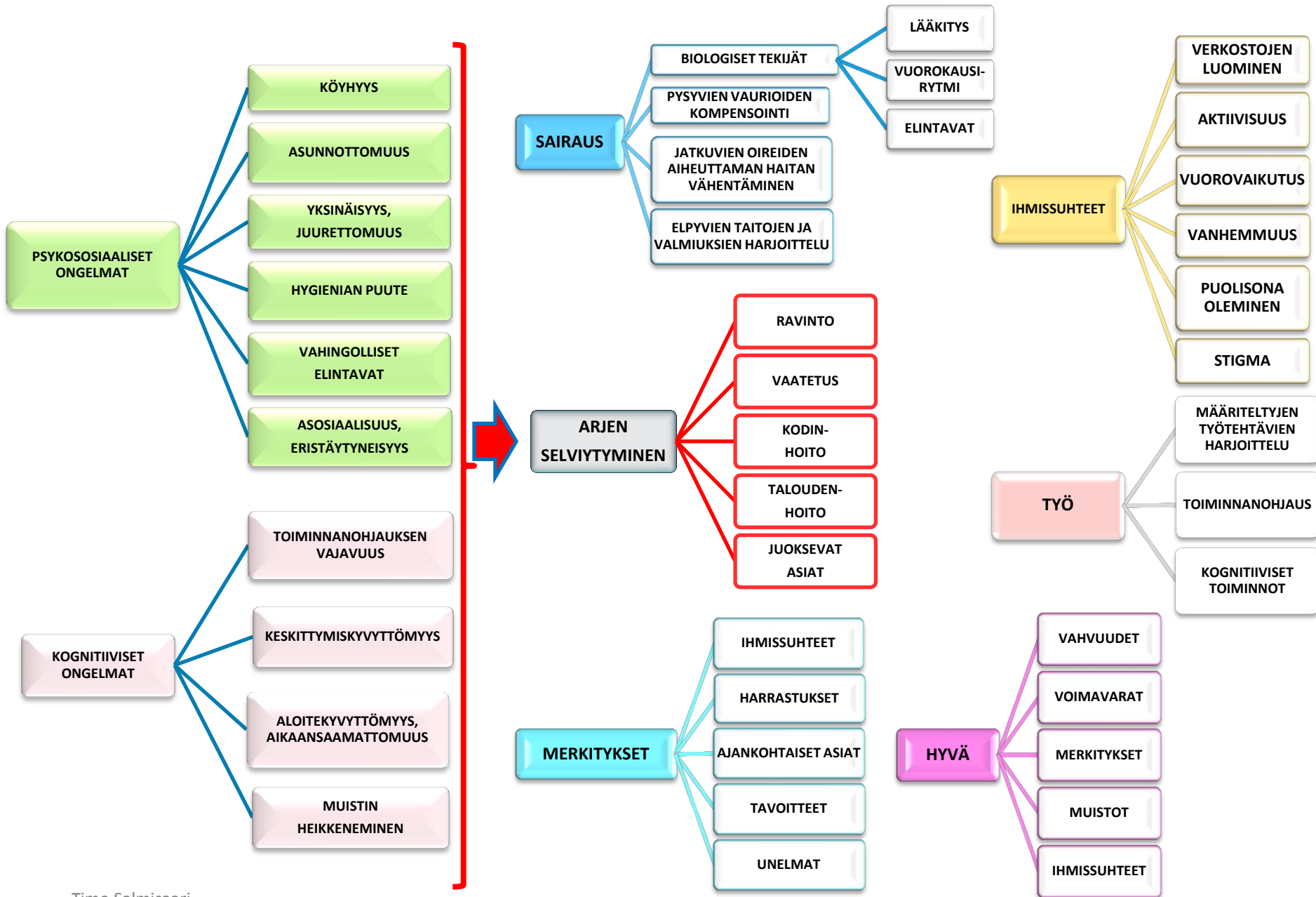

Sairauden ulottuvuuksia ja seurauksia – mitä hoidetaan?

Esimerkkinä skitsofrenia

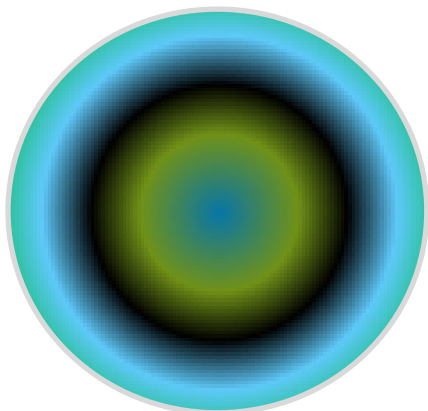
VAKAVA MIELENTERVEYSONGELMA – kuntoutuksen osa-alueita

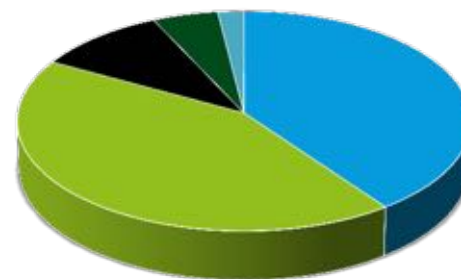

”KAIKKI KUULUVAT JOHONKIN”

Nykyinen tilanne

Asiakkaiden jakautuminen jatkossa

- Matalan kynnyksen palvelut
- Määräaikaiset ja suunnitelmalliset palvelut
- Kannattelun ja ylläpidon palvelut
- Erityispalvelut
- Epäselvä/
Ei vielä missään

1. Miten ja millä kriteereillä asiakkaat jaetaan?
2. Miten löytymättömät löydetään ja epäselvät kiinnitetään?
3. Asiakkaiden määrä ei tämän myötä lisäännä tai vähenny

”PARASTA RAKENNUSMATERIAALIA”

- ✓ *Toimimattomina näyttäytyvät prosessit*
- ✓ *Palveluja vaille jääneet asiakkaat*
- ✓ *Palvelujärjestelmän pudokkaat*

**ILMAN NIITÄ EI
JÄRJESTELMÄMME KEHITY**

...miten hyödynnämme tämän informaation...

ASIAKKAIDEN TARPEET PALVELUJÄRJESTELMÄN OHJAAJINA

PALVELUTARVE
VIRANOMAISTEN
NÄKÖKULMASTA,
MIKSI?

OTOS ARJEN
TOIMINTA-
KÄYTÄNNÖISTÄ,
MITÄ?

PALVELUVALIKON
OHJAAJA,
KETTERYYDEN TAE,
SUUNTA?

TUNNISTE (ei hetu)	PALVELUTARPEEN TAUSTA	PALVELU	MITÄ MUUTA TARVITSISI?
YHTEENVETO ->	ASIAKASSEGMENTIT	TOIMINNAN IMPLEMENTOITUMINEN ARJESSA	KEHITYSTYÖN SUUNTA

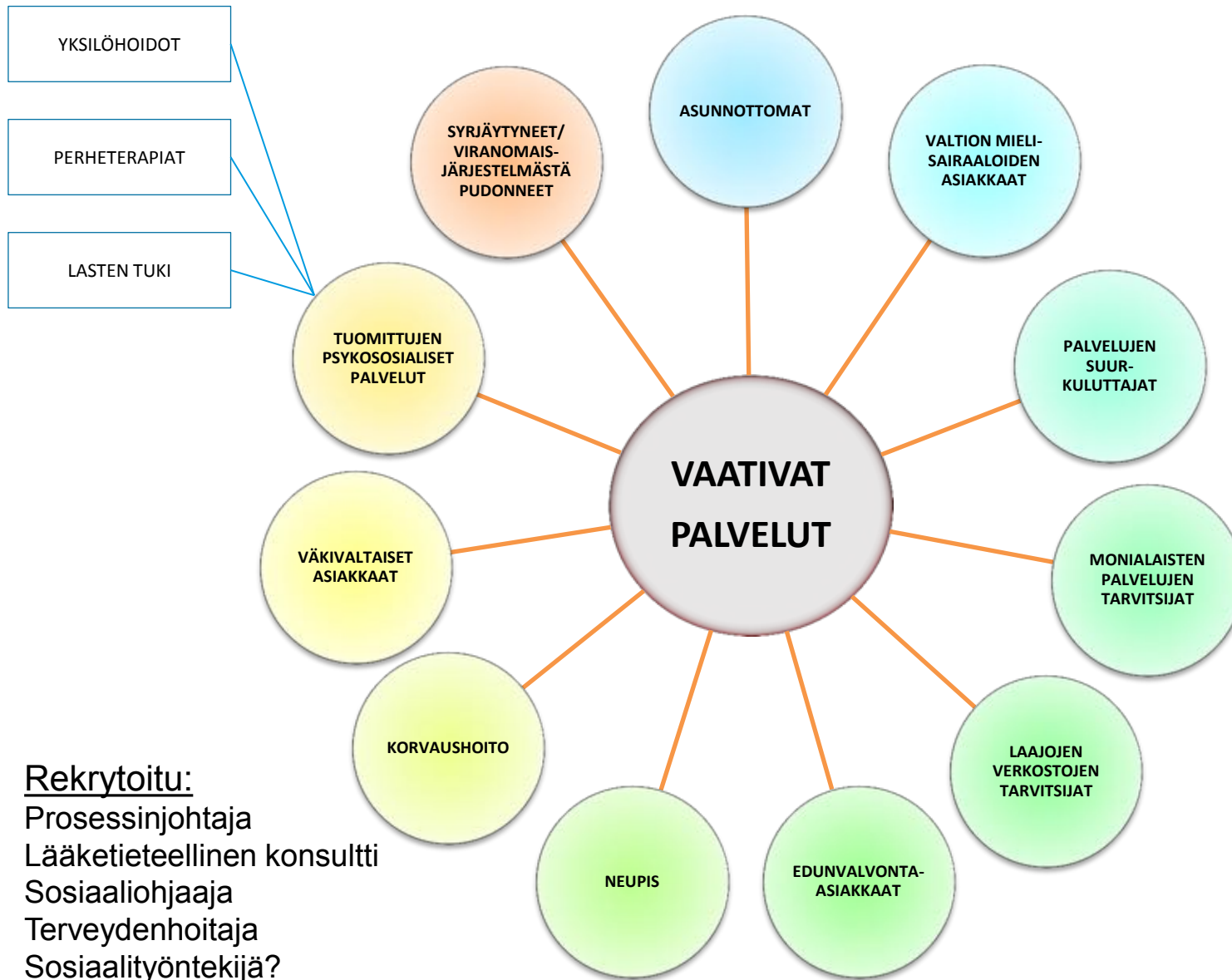

KOHTI MONIALAISIA JA INTEGRATIIVISIA PALVELUJA

HALLINNONALA	PROFESSION KANNALTA EPÄTARKOITUKSEN- MUKAISET TOIMINNAT	TÄYDENTÄVÄN TYÖN MAHDOLLISUUDET	PALVELUJEN SUURKULUTTAJAT	INTEGRATIIVINEN TOIMINTO	ERITYISTÄ
DIAGNOSTIIKKA- KESKUS					
ENSIHOITO					
PÄIVYSTYS JA NOVA					
OPERATIIVINEN TOIMINTA					
VUODEOSASTOT					
POLIKLINIKAT					
NAISTEN JA LASTEN OSAAMISKESKUS					
ARMILAN KUNTOUTUSKESKUS					
STRATEGISET TUKIPALVELUT					
AVOTERVEYDEN- HUOLTO					

VAATIVIEN PALVELUJEN ORGANISAATIO

Rekrytoitu:

Prosessinjohtaja

Lääketieteellinen konsultti

Sosiaaliohjaaja

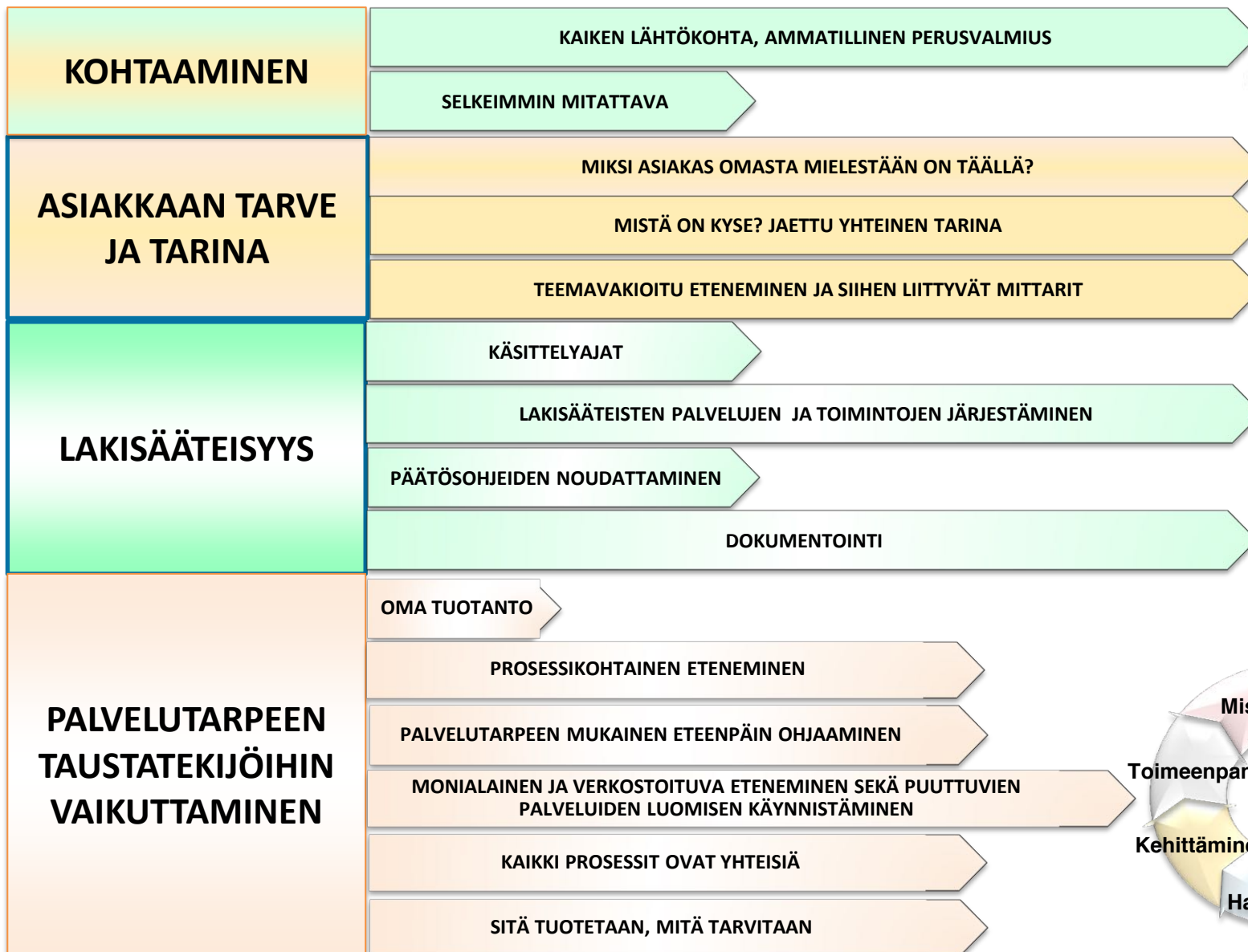
Terveydenhoitaja

Sosiaalityöntekijä?

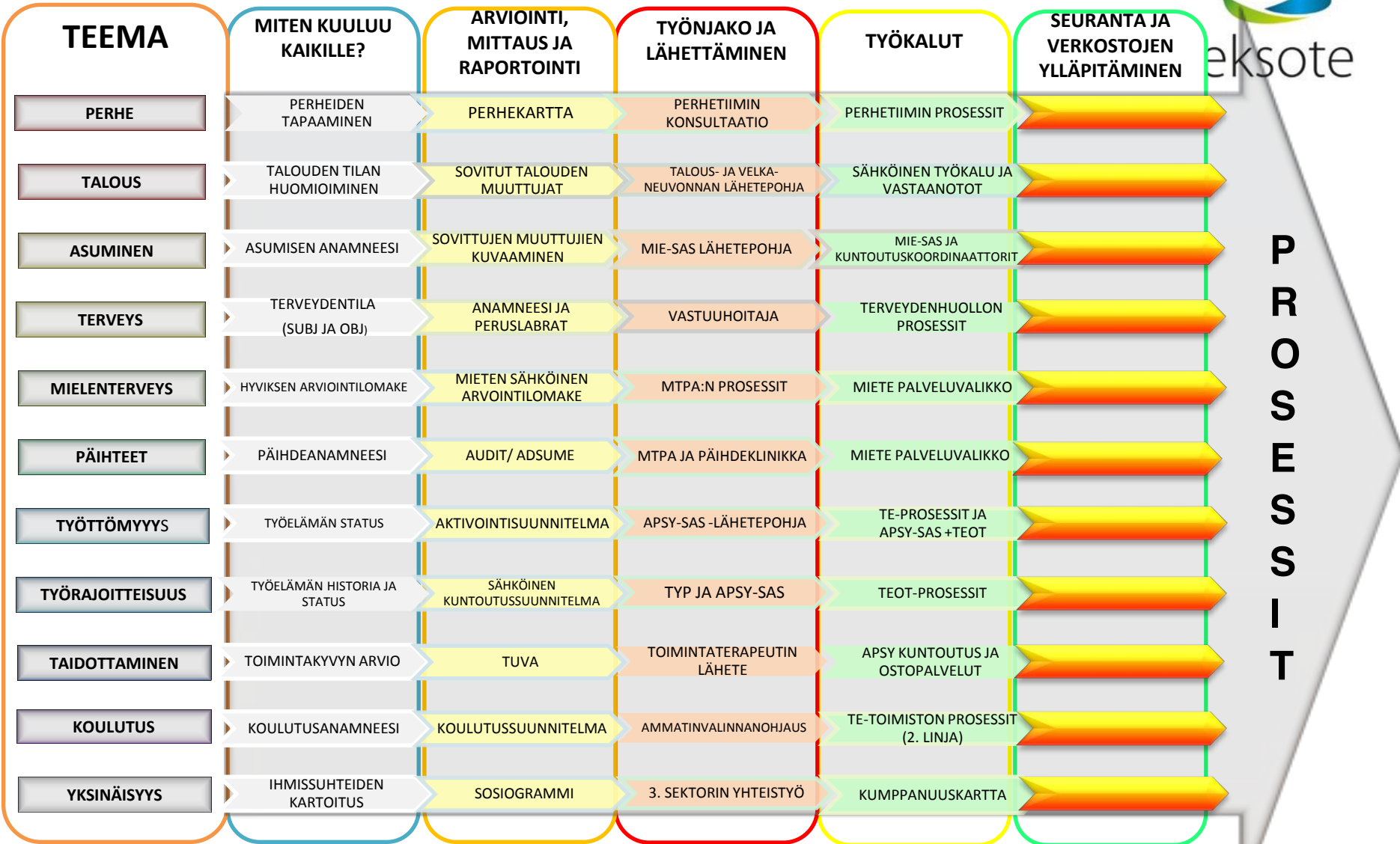
KOORDINAATTORITOIMINNOT JA RAJAPINTAFUNKTIOT

TOIMINTO	FUNKTIO
PERHETIIMI	Perheterapiat ja systeemisen työskentelyn edistäminen
PSYKOTERAPIATIIMI	Psykoterapia-arvioiden teko ja psykoterapiajaksojen toteutus Aiempien hoitojen tuloksettomuuden syyn selvittäminen Second opinionin antaminen ja yksilöhoitojen tuki
PSYKOGERIATRINEN KOORDINAATTORI	Psykogeriatrian osaston rajapintojen asiakastyö
MAAHANMUUTTKOORDINAATTORI	Maahanmuuttajien palveluiden koordinointi
e-KOORDINAATTORI	Sähköisten apuvälineiden käytön avustaminen ja edistäminen, Yhteisten toimintatapojen edistäminen
TYÖLLISYYSKOORDINAATTORI	Apsy-Sas-toiminta Kuty-sopimusten koordinointi ja vastuuhenkilö Syrjäytyneiden työllistymisen koordinointi
TÄYDENTÄVÄN TYÖN KOORDINAATTORI	Verkostoituva töiden etsiminen (Kunnat/Eksote) Työtehtävälisälle syöttö /Paikkalistan valmistelu Täydentävän työn yhteyshenkilö
SYRJÄYTYMISEN EHKÄISYN KOORDINAATTORI	1000-päiväisten aktivoimisen eri vaiheet, Syrjäytyneiden selvitykset ja aktivointi Verkostojen koordinointi ja verkostotyö, Yhdyskuntatyö ja lähimmäisyyden tuki Ylisukupolvisuuden ehkäisy
KUNTOUTUSKOORDINAATTORI	Kuntoutuksen rajapintojen hallinta, esim. palvelukodit, järjestötyö ja kokemusasiantuntijat
VANKEINHOIDON JA VAIKEAHOITOISTEN KOORDINAATTORI	Valtion mielisairaalat, Rise, Väkivalta-asiakkaat
LOGISTIIKKAKOORDINAATTORI	Eksoten sisäisen logistiikan ja teknisen tuen organisointi
PAJAKOORDINAATTORI	Eksoten omien työpajojen toiminnan ohjaaminen
HYVINVOINTIASEMAKOORDINAATTORI	Hyvinvointiasemien kehittämistyön koordinointi
EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN KOORDINAATTORI	Ehkäisevän päihdetyön koordinointi osana terveyden ja hyvinvoinnin kokonaisuutta

ASIAKASTAPAAMISTEN NELJÄ ULOTTUVUUTTA

AIKUISSOSIAALITYÖN PROSESSIORGANISAATION KÄYTTÖOHJE

P
R
O
S
E
S
S
I
T

ELINYMPÄRISTÖSSÄ TEHTÄVÄ TYÖ JA VIRANOMAISTUKI

LIITO (Liikkuvan ja elinympäristöön tehtävän työn yksikkö)

Elinympäristön teemat:

- Arjen todellisuuden perustuva hoito ja tuki
- Verkostojen ylläpitäminen
- Omaisten tuki

VETURI

Ryhmätoiminnot:

- Arjen rakenteet
- Taidottaminen
- Valmiudet
- Kansalaistaidot
- Ym.

AIKUISSOSIAALITYÖ

Sisällön määrittely:

- Signaalien määrittely ja havaitseminen
- Menettelytapojen valikko
- Toimintamallit
-
- Tukiasumisen tuki

TEOT (Työelämäosallisuus)

Työvalmentajat

- Avustajien tuki
- Työn johto

Arjen avustajat

- Kohdennetut arkea tukevat toimet
- Kutylähtöisyys

KOTIHOITO

Jatkuva ja säännöllinen tuen ja hoivan tarve

KOTIKÄYNTIEN FUNKTIOT:

Informaation autenttisuuden varmistuminen/-taminen

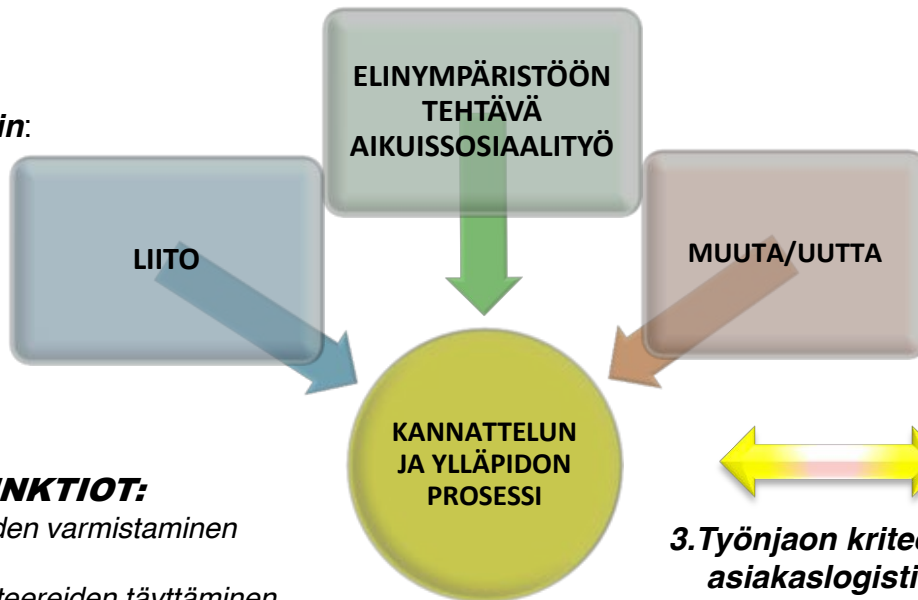
Välittämisen välittäminen

Hyvän viranomaistyön kriteereiden täyttäminen

KANTA-ASIAKKAAT JA ELINYMPÄRISTÖÖN TEHTÄVÄ TYÖ

1. Mitä nykytyöstä voitaisiin toteuttaa sosiaalityön keinoin:

- Sosiaalialan tt
- TEOT
- > Työn uudelleen jako
- > Uudet työnkuvat
- > Resurssien jako

2. Mitä puuttuu?

Mitä asiakkaamme tarvitsevat ja meillä ei ole?

KOTIKÄYNTIEN FUNKTIOT:

Informaation autenttisuuden varmistaminen
Välittämisen välittäminen
Hyvän viranomaistyön kriteereiden täyttäminen

3. Työnjaon kriteerit ja asiakaslogistiikka

4. Kotihoidon rajapinta:

- Asiakassegmentit
- Työnjaon kriteerit ja sopimukset

MONIKONTEKSTIAALISUUS JA TEHTÄVIEN JAKO

*HAASTEENA HALLITTU JA SOVITTU MONIALAISUUS; Yhdessä asiakkaan hyväksi
"Organisaatiosopimus vrt. Yhteiskuntasopimus"*

MUUTOKSEN JOHTAMISESTA

MOTTO:

***Mitä enemmän odotetaan tuloksia,
sitä suurempi oikeus työntekijöillä on
hyvään johtamiseen.***

Riittämättömistä tuloksista ei voi KOSKAAN syyttää henkilöstöä...

**JOHTAMISEN
PERUSTEHTÄVÄ ON
SAADA ASIAT
TAPAHTUMAAN**

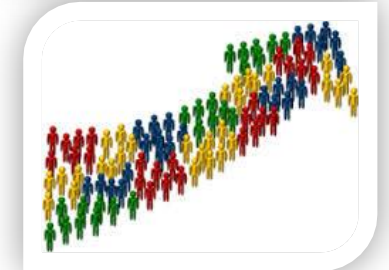
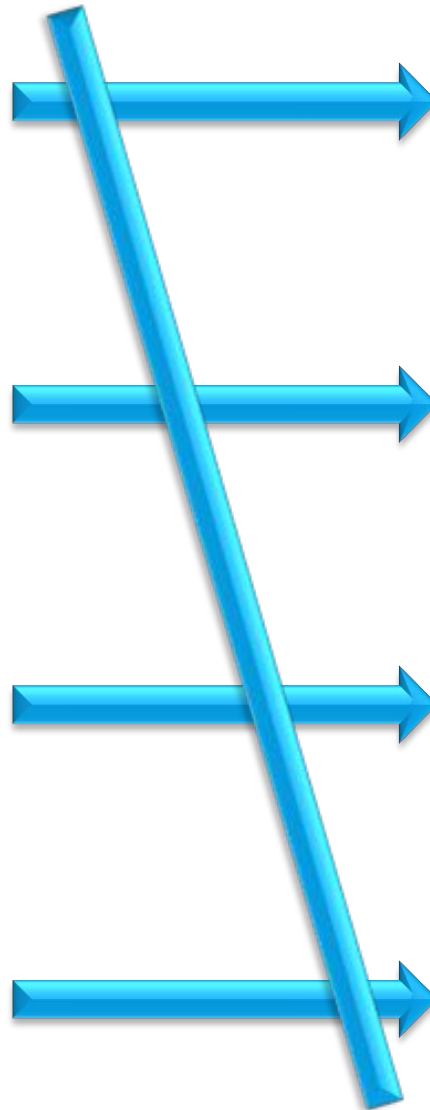
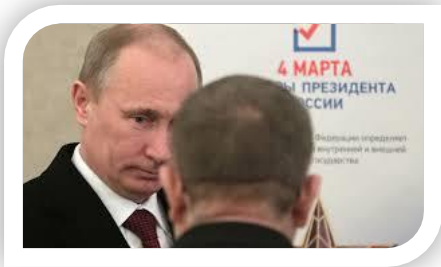

JOHTAMISJÄRJESTELMÄSTÄ

”Maatuska –ilmiö”

JOHTAMISEN ANSAINTALOGIIKKA

HENKILÖLÄHTÖINEN JOHTAMINEN

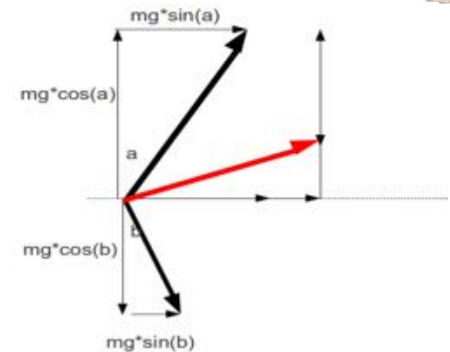
TOIMINTALÄHTÖINEN JOHTAMINEN

SUUNNAN MÄÄRÄYTYMINEN	Näkemykset Toiveet Henkilösuhteet Historia	Perustehtävä Ideologia Strategia
MATKAN MITTAMINEN	Lähtöpiste Benchmarkingin merkitys	Suhde päämäärään Oma mittarivalikko
OHJAAVAT TEKIJÄT	Vaikutelmat Mielipiteet Henkilösuhteet Psykologiset reaktiot	Tavoitteet Mittarit Muutoksen raportointi Tiedolla johtaminen
RAPORTOINTIMUOTO	Mutu Verbaliikka Tunteet ja affektit	Tulosraportti Säännölliset katsaukset Näkyvä tieto
REAGOINTITAPA	Selittely Huomion poiskääntäminen	Rakenteelliset muutokset Toiminnan supistaminen Henkilömuutokset
PÄÄMÄÄRIEN ASETTAMINEN	Loukkaamisen välttäminen Sanattomien hierarkioiden ohjaavuus Varjo-organisaatioiden asema	Visio Tuottavuus Talouden realiteetit
ASIAKASLÄHTÖISYYDEN OHJAUSKRITEERIT	Ajan ilmiöt Paikalliset painotukset	Oikeus palveluihin Tasavertaisuus Kustannuskehityksen ennakointi
SUHDE MUUTOKSEEN	Muutos edustaa kritiikkiä Syyllistymisalttius Negatiivisuus/ Pakko	Muuttumisen kyky on elinehto Muutos on arkea Positiivisuus/mahdollisuus
KRIITTISET TEKIJÄT	Toimeenpanon puute Populismi Eriarvoisuus Käenpojat	Psykologisten tekijöiden huomioiminen Henkilöstön asema Vauhdin säätely

Muutosvastarinnasta – ”Mielen G-voimat”

- Muutoksen **kitkaa**, mutta ilman kitkaa ei ole liikettä
- Muutosvastarinta edustaa yritystä **korjata** voimien ja vastavoimien välisen suhteen muutosta.
- Omalta mukavuusalueelta poisjoutumisen luonnollinen ja osin välttämätön **reaktio**.
- Lähtökohtaisesti **positiivinen** asia.
- Se edustaa **perinnettä**, jatkuvuutta, täydentyvää tarinaa jne.
- Termin eteen voidaan laittaa **monenlaisia adjektiiveja**, mutta näitä ei saa sotkea itse ilmiöön. ”Se vain on”.
- Jos sitä ei esiinny, niin tasapaino ei ole muuttumassa eli **muutos ei ole todellista**.
- Prosessiorganisaation teon **paradoksi**:
Jos vastustetaan sujuvuutta, päällekkäisyyksien poistoa, asiakaslähtöisyyden lisäämistä jne, niin mitä lopulta vastustetaan? Kun neuvotellaan, niin mistä neuvotellaan?

RYHMÄILMIÖISTÄ

Suurin osa Korkeasaarella kuolleista flamingoista menehtyi sokkiin. Eläintarhan kaikki 16 chilenflamingoa kuolivat 10. huhtikuuta, kun jäitä pitkin Korkeasaareen tullut kettu yllätti ne yöllä aitauksesta. Eläintarhan mukaan vain kaksi linnuista kuoli ketun raateluun,

ja loput 14 menehtyivät sokkiin, kun ne näkivät ketun raatelevan lajitoverinsa.

Flamingot ovat helposti paniikkiin meneviä laumaeläimiä.

Kuolleet flamingot on päätetty luovuttaa Luonnontieteelliseen keskusmuseoon täytettäväksi.

Korkeasaareen ei ole ainakaan tänä vuonna tulossa uusia flamingoja

HS.fi 24.4.2010

...Ei paha ole kenkään ihminen,
vaan toinen on heikompi toista.
Paljon hyvää on rinnassa jokaisen,
vaikk' ei aina esille loista...

Eino Leino: Aurinkolaulu

SITOUTUMISEN VALINNAT JA LOJAALISUUS – mikä ohjaa?

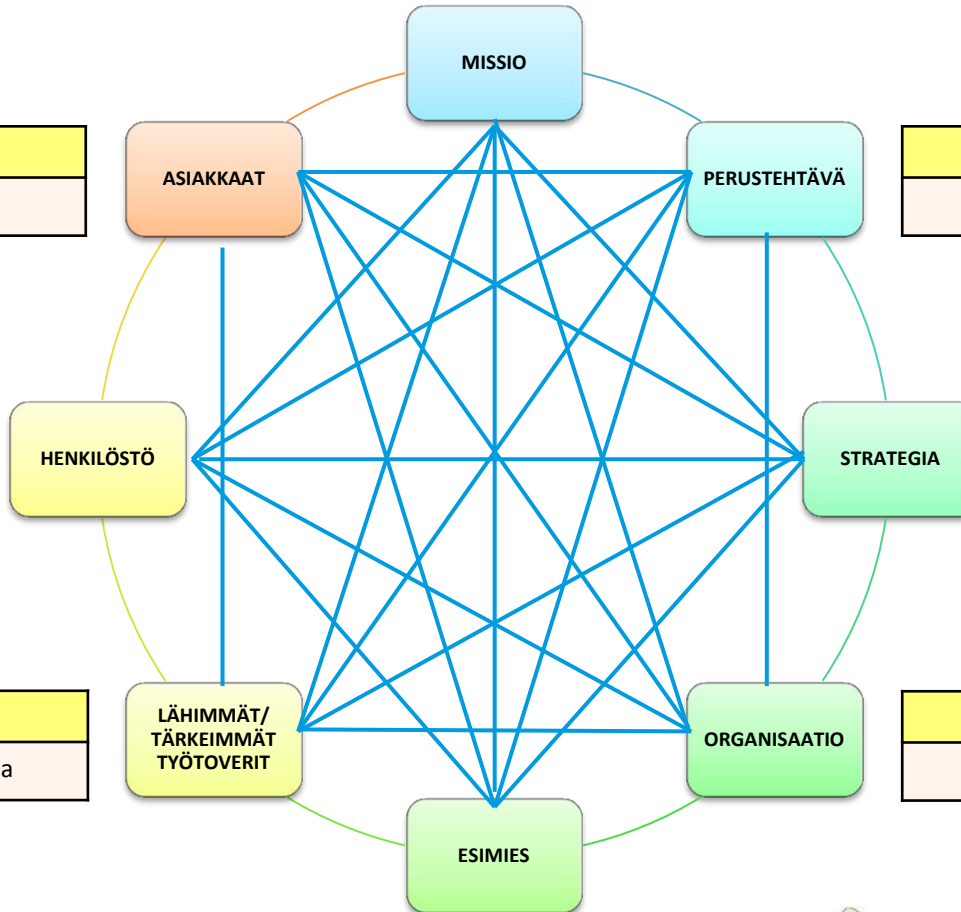
Päämäärä
Ei ole sidoksissa organisaatioon

Toiminnan kohde, "kingi"
Olemassa olon peruste

Organisaation selkäranka
Kaiken ydin

Kaiken toteuttaja
Organisaation tärkein voimavara

Sopimus etenemistavasta
Helposti unohtuva

Mukavuustekijä
Merkitystään suuremmissa asemassa

Toiminnan kuoret
Mikä se on?

Perustehtävän toteuttamisen ruumiillistuma
Muutoksen työkalu, vaihdettavissa

MUUTOSJOHTAJAN VALMIUKSISTA

Metsäkukkia

3rd part - alternate

www.schostakov.com/tunes

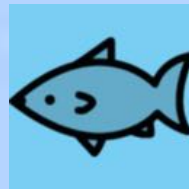

...voiko niitä olla...

JOHTAMINEN KOLLEKTIIVINA

Tapahtuuko muutos yksilöinä vai parvena?
Muututaanko suhteessa toisiimme vai toimintaympäristöön?

Mihin kohdistuu petokalan isku?

Mihin kohdistuu kritiikin kärki?

Missä ilmenee muutosvastarinta?

KIVULIAINTA OLI PERUSTEHTÄVÄÄN PALAUTTAMINEN

ELI

ASIAKAS OLI UNOHTUNUT

...ja tästä lähdettiin...

MITÄ KOHTI?

...mitä haluan painottaa...

Muutos on enemmänkin asennetta ja valmiutta kuin valmiita raameja ->

Ei yritetäkään liian valmista heti!

Kyse ei ole matkan teon määränpäästä, vaan monimuuttujaisesta valmistautumisesta ja varustautumisesta

Johtaminen on kaiken avain – se on tehtävä yhdessä

***...kaikki tarvittavat ratkaisut ovat jo olemassa,
kokonaisuuden haltuunotossa on kyse psykologiasta,
etenkin vallan tematiikasta...***

Kokemuksia johtamisesta

Johtamisen kokemuksia palvelujärjestelmän muutoksessa

Timo Salmisaari

www.julkari.fi/bitstream/handle/.../URN_ISBN_978-952-245-907-7.pdf

TUOLLAINEN VOIKIN ONNISTUA –

viiden vuoden tarkastelua kaleidoskoopin läpi

Tulossa Joulukuussa 2015

Mieli-hankkeen loppuraportti

ELÄMÄÄ MUUTOKSESSA

”Kaikki on hyvin epävarmaa,
ja juuri se tekee minut levolliseksi.”

(Tove Jansson: Taikatalvi)

